

Az erdélyi magyar református lelkipásztor identitása*

1. A lelkipásztor helyzetét meghatározó tényezők

a) Bevezetés

Gerben Heitink, az Amszterdami Szabad Egyetem gyakorlati teológusa a református lelkipásztori hivatás alakulását elemzi a reformációtól napjainkig a *Biografie van de dominee* című könyvében,¹ sőt a jövőbeli lelkipásztor képét is felvázolja. Nem riad vissza attól sem, hogy prognózisokat állítson fel, és könyvében sokatmondóak a jövőkép kapcsán megfogalmazott alcímek: *Az eltűnőfélben levő lelkipásztor*, *Egy „főlöszleges” hivatás jövőjéről* stb.

A szerző arról ír a könyv előszavában, hogy a református templomba betérő látogató nem talál sok néznivalót. Nincsenek képek és freskók, a valamikori szentek képei régen eltűntek, befedte őket a mészréteg. Viszont minden református templomban megtalálhatjuk azt a fekete táblát, amelyen a reformáció óta ott szolgált lelkipásztorok nevei sorakoznak szolgálatuk idejével. Ez pedig arra a *központi szerepre* utal, amelyet a lelkipásztor foglalt el a református egyházban. De vajon még meddig? – teszem fel a kérdést e bevezető sorok urán.

Rendkívül beszédes a könyv borítójának grafikája: Robert Walker, a 18. századi neves skót lelkipásztor suhan korcsolyázva fekete öltözetben. A korcsolyázó prédikátor képe azt jelzi, hogy a lelkipásztor *jégen mozog* és könnyen elcsúszhat, vagy éppen kicsúszhat. Ugy gondolom, hogy a holland gyakorlati teológus nem véletlenül választotta ezt a képet a lelkipásztor identitásáról szóló könyv borítólapjára. Ugyanakkor arról is meg vagyok győződve, hogy a fentiek nemcsak a skót vagy éppen a holland egyházban szolgáló lelkipásztorokra lehetnek érvényesek. Ilyen tekintetben már nálunk sem más a helyzet.

b) A lelkipásztori tisztség kettőssége

A lelkipásztort az igehirdetés szolgálatára nézve ruházták fel *lelki* tisztséggel. Ennek kapcsán pedig a lelkipásztori tisztt *karizmatikus* jellegére kell utalnunk. A lelkipásztori tisztt esetében a kegyelmi ajándékok hangsúlyozottan kerülnek a figyelem középpontjába. Nélkülük nem lehet végezni ezt a lelki jellegű szolgálatot, amelyhez hozzátartozik az igehirdetés sokféle formája, és pedig ezzel a céllal: hirdetni Jézus Krisztust a világ előtt és a világért. „A lelkipásztor alapjában véve szabad e lelki tisztség betöltésében.”²

* Elhangzott a X. Holland-Magyar Lelkésztovábbképző konferencián.

¹ Heitink, G.: *Biografie van de dominee*. Uitgeverij Ten Have, Baarn 2001.

² Ratschow, Carl Heinz: Amt, Ämter, Amtsverständnis szócikk, in: Krause, Gerhard – Müller, Gerhard (hrsg.): *Theologische Realenzyklopädie* (TRE). Walter de Gruyter, Berlin – New York 1978, 594.

A lelkipásztori tisztség másik vetülete ilyesmikről szól: ingatlankezelés, választások megszervezése, presbiteri és más bizottsági gyűlések vezetése, képviselőlet az önkormányzatnál és a nyilvánosság előtt. Ebben a szerepkörben a lelkipásztor *bivatalnok*ként jelenik meg, akár szeretné, akár nem.

„Ezen a területen pedig, mint aki intézményvezető, már korlátozott a szabadsága, ugyanis az egyházi hatóság előírásai szerint kell eljárnia.”³

Itt a lelkipásztor már nagyon messzire kerül küldetési céljától. Ez a távolság még hangsúlyozottabb a magasabb szintű egyházvezetői tisztségekben. A lelkipásztori tisztség említett két aspektusát éppen a nagy különbségek miatt lehet nehezen összekapcsolni. A dolog nehézségét pedig az fokozza, hogy ugyanaz a személy jelenik meg mindkét oldalon.

Nehezen megválaszolható kérdés ez is: ha a lelkipásztor intézmény- vagy vállalkozásvezető is egy személyben, mennyire lehet még lelkigondozó pásztor a annak a hívének, aki tőle kapja a fizetést. Amikor a lelkipásztor munkaadóvá válik, akik tőle kapnak fizetést, kizárólagosan az intézményvezetőt látják benne. Nyilván nem kell megkérdőjeleznünk azt, hogy az elhívott lelkipásztor, mindkét területen, mindkét szerepkörben ugyanazt a célt, az evangélium ügyét szolgálja. A lelkipásztori tisztség kettőségének, azaz lelki és szociológiai oldalának megértésében Krisztus kettős természetének teológiai modellje segíthet: *elválaszthatatlan és összeelegyíthetetlen*.

c) *Halmazott, hármas kisebbségi helyzet*

Ha tüzetesebben akarnám megvizsgálni az előadásom címében álló kifejezéseket, már ez is egy külön előadást igényelne. Beszélni kellene arról, hogy mit jelent ma erdélyiként és magyarként élni Romániában, és lelkipásztorként hogyan lehetséges ezt valami egészséges egyensúlyt megtartva hitelesen gyakorolni. Most csak annyit állapítok meg – annak ellenére, hogy Erdélyben nincs két egyforma helyzetben lévő gyülekezet és lelkipásztor –, hogy a halmazott, hármas kisebbségi sors mindannyiunkat meghatároz.

Halmazottnak nevezem kisebbségi sorsunkat, mert elsősorban *nemzeti* kisebbségben élünk. *Magyarként* kell élnünk, így gyermeket nevelnünk, tanítanunk; így kell igét hirdetni, nevetni és sírnunk egy olyan országban, amelyben a többségi nemzetet kitevő 90 százalék román. Másodsorban *reformátusként* élünk kisebbségben egy görögkeleti többség által erősen meghatározott országban. (Ennek vannak előnyei is: az ortodox egyháznak köszönhetően van hitoktatás az iskolákban és állami szubvenció az egyházaknak.) Egy harmadik szempontot is megnevezek: *gyakorló keresztyénként*, a lelkipásztor is ahhoz a 10 százalékhoz tartozik, amely még igényli az istentiszteleti, gyülekezeti közösséget, amely vasárnaponként eljár templomba és keresi a gyakorlati keresztyénség

³ Ratschow, Carl Heinz: Amt, Ämter, Amtsverständnis szócikk, in: Krause, Gerhard – Müller, Gerhard (hrsg.): *TRE*, 594.

megélésének a formáit. A többséget, annak ellenére, hogy névlegesen kereszténynek vallja magát, nem érdekli az egyház és az egyház képviselőjében megjelenő lelkipásztor sem.

Nem ennek az előadásnak a feladata megvizsgálni (de megérné a fáradságot számba venni), hogy a sokat hangoztatott hátrányok mellett, melyek is a kisebbségi élet előnyei. László Dezső kolozsvári lelkipásztor 1931-ben, nem sokkal a trianoni döntés után *A kisebbségi élet ajándékairól* írt. Csak egyetlen gondolatot emelek ki ebből:

„Kisebbségi sorban lehetetlen dolog a magunk hasznának keresése, csak a kölcsönös szolgálatban nyer értelmet és létjogot minden magyar élet.”⁴

Azóta ez alaposan megváltozott Erdélyben. Már csak bűvópatakként jelenik meg ez a közösséget vállaló és azért áldozatot hozó mentalitás és felelősségterhelés.

d) *Az erdélyi református papi egyház*

Az erdélyi református egyház, annak ellenére, hogy zsinat-presbiteri elveket vall, papi egyház. A minden szinten történő döntéseket a lelkipásztorok hozzák. Áttételesen még a lelkipásztori állások betöltését is lelkipásztorok döntenek el. Tehát távolról sem igaz az, hogy a lelkipásztori, presbiteri és diakónusi tisztségek egyenrangúak, amint azt az erdélyi *Kánon* megállapítja. Mivel a gyakorlatban papi egyház vagyunk, a *lelkipásztor-kérdés* ma egyházunk legégetőbb kérdése.

A gyülekezetek nem ismerik az egyházi vezetőket, a zsinati tagokat, a teológiai tanárokat. Nem is igazán érdeklik ezek az intézmények és személyek. Jelölésükbe és megválasztásukba nem szólhatnak bele. A gyülekezet az egyházat a lelkipásztorban látja megtestesülni. Az egyházzal alkotott képét a lelkipásztorral való kapcsolata határozza meg.

„Ez a kapcsolat mindig a távolságtartás és a közelség, az autoritás és a szolidaritás, a megbízás és az elvárások feszültségében történik. Az isteni megbízás és emberi elvárások feszültségéről van szó.”⁵

A változások után Erdélyben háttérbe kezdett szorulni az isteni megbízás. A lelkipásztorok kiléptek a templom és parókia zártságából és összezavarodtak a hirtelen támadt szabadságban. Kiléptek a 40 éves kommunista rendszer alagútjából, és nem láttak tisztán a hirtelen támadt világosságban, mert a hosszan tartó sötétség megvakította a szemüket (1Jn 2,11) – mondta Kozma Zsolt. Senki sem volt felkészülve a társadalom részéről támasztott igényekre. A gond az volt és most is az, hogy a lelkipásztorok egyre inkább a társadalmi igényekhez kezdtek igazodni és elveszítették az isteni megbízás súlyát.

⁴ László Dezső: *A kisebbségi élet ajándékai*. Minerva könyvek 6. Kolozsvár 1977, 82.

⁵ Josuttis, M.: *Der Pfarrer ist anders*. Kaiser, München 1991, 28.

Összefoglalva: minden túlzás nélkül kimondhatjuk, hogy az Erdélyi Református Egyházban *a lelkipásztorok a kulcsszereplők, akik számára a hit megélése bivatássá lett*⁶ és így vezetői szerepet töltenek be az egyházban. Nyilván együttműködnek másokkal, a presbiterekkel, diakónusokkal és tanítókkal, de nagyon sok esetben meghatározó a helyzetük. Ez még akkor is igaz, ha ők ezt nem így gondolják. Mivel már a reformáció óta rájuk bízott a tanítás, az Ige magyarázása és teológiailag képzett szakemberek, automatikusan hatalmi helyzetbe kerültek. A gyülekezet lelkipásztora nem magánemberként lép fel, hanem egy *intézmény vezetőjeként*. Ezért a nyilvánosság előtt is figyelemre számíthat. Az egyház létrehozta a lelkészi hivatalt, a társadalom pedig elfogadta, sőt fizet is érte.

2. A vezetéssel járó hatalom kísértései

Manfred Josuttis szerint a lelkipásztor más akar lenni, és más kell hogy legyen. Ezért a hatalomhoz való viszonyulása nagyon komplex.

„A lelkipásztornak van, de még sincs hatalma, mert nem szabad erre törekednie. Ugyanakkor nem is tud bánni a hatalommal. A lelkipásztor egyáltalán tudomásul sem akarja venni azokat a lehetőségeit, amelyek rendelkezésére állnak mások befolyásolására.”⁷

A lelkipásztor sokféle kísértésnek van kitéve. Ezek között egyik legnagyobb a vezetői tisztséghez kapcsolódik, s ez a hatalom kísértése. Ezzel általában az a gond, hogy nem szokás észrevenni. Ezért kiemelten fontos az, hogy szüntelenül figyelmeztessük veszélyére. A református lelkipásztorok gyakran az alázatos szolgálta szerepében szeretnék látni magukat, és közben észre sem veszik, hogy a hivatalvezető, a főnök hatalmaskodó pozíciójából uralkodnak, hogy visszaélnek a helyzetükkel, képességeikből, ismereteikből és kapcsolatrendszerükből fakadó hatalommal. Ez a veszély általánosan érvényes minden lelkipásztorra, bárhol is éljen. Erdélyben viszont fokozottabban jelentkezik ez a kísértés, mivel az 1989-es változások után általánosan elfogadott elvé vált, hogy minden torony mellé kell egy lelkipásztor, akár van gyülekezet, akár nincs. Kissé sarkítva fogalmaztam, de arról van szó, hogy vannak 80 lelket számláló gyülekezetek, amelyek önálló lelkipásztori állást tartanak fenn, pontosabban akarnak fenntartani. Az egyházi vezetés azzal indokolja és gyakorolja az „egy torony egy lelkész” elvet, hogy a falvakon a lelkipásztor az egyetlen magyar értelmiségi személy. Mivel hogy ő az egyedüli értelmiségi, nyilván mindenhez kell értenie. A legtöbb lelkipásztor el is hiszi önmagáról, hogy mindenhez ért. A templom- és parókiajavítástól, az egyházi földekkel való jó gazdálkodásig, politikai, gazdasági, kulturális kérdések rendezéséig mindennel foglalkozik, mindenről van véleménye és mindenben döntő a szava. Ez a helyzet megerősítette hatalmi pozícióját.

⁶ Heitink, G.: *Een kerk met karakter*. Uitgeverij Kok, Kampen 2007, 348.

⁷ Josuttis, M.: *i. m.* 70.

A lelkipásztor *közbenjárói hatalmára* az utal, hogy a legtöbb református egyháztag *pap*nak nevezi a református lelkipásztort Erdélyben, ugyanis a mindenkori ember mindig is az Isten és ember közötti közvetítőt látta a pap személyében, aki imádságával közbenjár Istennél a bűnös ember érdekében, és a bűnbocsánat-hirdetéssel a kegyelmes Istent képviseli az emberek felé. Ez annak ellenére is így van, hogy tudjuk: Jézus Krisztus az egyedüli közbenjáró Isten és ember között.

A lelkipásztornak *kommunikációs hatalma* van, amely által másokat befolyásolni képes. Nem szokott elgondolkozni azon, hogy a *prédikáció* és a *tanítás* kínálta lehetőségek alkalmasak mások befolyásolására. Erről a szándékról árulkodik az is, hogy nagyon kellemetlen érzést kelt benne a szószéki hatástalan szereplés, amikor úgy érzi, hogy nem sikerült hatni a hallgatókra, megjobbítani vagy éppen megteríteni őket.

A lelkipásztornak *segítői hatalma* van. D. Stollberg eléggé provokatívan állítja, hogy a segítség tulajdonképpen uralkodást jelent. A tehermentesítés következménye az, hogy a segített személy elbátortalanodik és kiszolgáltatottnak érzi magát. *A segítséget nyújtó* pedig általában nehezen ismeri be saját gyengeségeit, nehezen mutatja ki érzéseit, szociális kapcsolataiban pedig mindig az erőset és a fölünyeset, az érinthetetlent, a segíteni akarót és tudót jeleníti meg. Számtalan példával lehet alátámasztani a fenti megállapítás igazságát. Gondolhatunk az egyházi szolgálatok elvégzésére, a diakóniára vagy akár a lelkigondozásra is. Tudjuk, hogy a szabály ez: ne tudja a jobb kezünk, hogy mit cselekszik a bal! Amikor a lelkipásztor, az esperes, a püspök segít, ad vagy éppen valamit aláír, jobb kezének nem kell tudnia, hogy mit cselekszik a bal, mert éppen az ő kötelessége megtenni. Nem kegyet gyakorol. Még akkor sem, ha ezt ő esetleg így gondolja. Azzal sem, ha helyzete, kapcsolatai révén, egy-egy személyen vagy közösségen tud segíteni. Csak a kötelességét teszi. Erre nézve is érvényes a bibliai példa: *Ezenképen ti is, ha mindezeket megcselekedtéték, amik néktek parancsoltattak, mondjátok, hogy: haszontalan szolgálak vagyunk, mert amit kötelesek voltunk cselekedni, azt cselekedtük.* (Lk 17,10)

Azt is meg kell említenünk, hogy a változások után Nyugatról érkező segélyszállítmányok a lelkipásztor kezén mentek át. Mivel ő volt az egyetlen értelmiségi a faluban, ő beszélt idegen nyelvet, ezért ezeket is neki kellett leadminisztrálnia. A pozitív eredmények mellett nem szabad elhallgatnunk azokat a negatív következményeket sem, amelyek Erdély-szerte kihatással voltak és vannak lelkipásztorokra és közösségekre.

Összefoglalva: a *lelki* feladatok és a szolgálati kötelezettséggel járó *vezetői* megbízatás perszónáluniója gyakran megoldhatatlan gondnak bizonyul, és olyan konfliktusokat generál, amelyeknek intenzitása egyenes arányban növekszik a gyülekezet lélekszámával és a munkatársi közösség nagyságával.

A vezetés hatalmával való élés és visszaélés felsőbb szinteken is észrevehető. Az egyházban Isten minden hatalom és autoritás forrása. Az egyházban a *hatalom* helyett

megbatalmazásról és Isten mindenhatóságáról lehet és kell beszélni. Kozma Zsolt a következőket állapítja meg ezzel kapcsolatban:

„Az egyház minden szolgálatát hatalmi helyzetből végzi, s ez a kormányzásra is vonatkozik, ami látszólag nem más, mint egy felsőbb testület által előírt törvény alkalmazása. A polgári kormányzásnál ez így is van, de az egyház nem járhat el önhatalmúan, a világi jogrend szerint, csak a Krisztus-test minőségében. Krisztus a törvényhozó és ő a kormányzó hatalom. Az egyháznak egyetlen kötelessége van, átengedni magán a Krisztus hatalmát. De ekkor már nem uralkodó, hanem szolgáló egyház.”⁸

Amikor a lelkipásztor, esperes vagy püspök elfelejti, hogy a szolgáló egyház tisztségviselője, könnyen az uralkodói szerepben találja magát. Ilyenkor a vezető, aki a hatalom, elnyomás és manipuláció eszközével él, nemcsak a segítségadást zárja ki, hanem egyenesen megakadályozza a lelki fejlődést.

A hatalommal való visszaélés félelmet szűl. Az egyházban pedig csakis az *istenfélelem*nek van helye, a félelemnek pedig nincs. Mégis jelen van, különösen a lelkipásztorok életében, akiknek egy része mélyen és következetesen hallgat olyan helyzetekben is, amikor a háztetőkről kellene hirdetni az Igéből megértett igazságot. A hallgatás oka abban keresendő, hogy sokan nem merik vállalni az igazság kimondása következtében megfizetendő árat. Mások pedig *menekülnek, visszahúzódnak*, mert félnék az egyenes beszédtől, amit különben hivatásuknak megfelelően a szószéken állandóan gyakorolnak (?).

Joggal vetődik fel a kérdés: mi a teendő akkor, amikor ezek a folyamatok mindent meghatározó módon vannak jelen az egyházban, s amikor az egyház kivonja magát az alól, amit Fazakas Sándor „kybernetikai korrekció”-nak nevez meg? Kinek van autoritása, joga megszólalni a kérdésben vagy éppen tanácsot adni? Kozma Zsolt szerint az egyházért élő teológiának mint „forrástisztító” a feladata, hogy az egyházat és a lelkipásztorokat figyelmeztesse a kísértésekre és azoknak következményeire. Véleményem szerint, minden református keresztyén egyháztagnak kötelessége az önvizsgálat és az önvizsgálatra való figyelmeztetés, mert csak ezáltal érhető el, hogy az egyház a Szentíráshoz igazodjék és betöltse Urától kapott küldetését.

A lelkipásztor, mint reprezentatív vezető személy, jóllehet az egyházban minden hatalom Istené, hatalommal és befolyással rendelkezik, még akkor is, ha ez nem határozható meg pontosan. De mert ő más akar lenni, és másnak is kell lennie, mint amilyen a világ, nem akarja észrevenni, hogy befolyásos pozícióval rendelkezik. Arról sem beszél, hogy őt, igenis, érdekli a hatalom. Ő inkább arról szokott prédikálni, hogy nála nem a pénz, hanem Isten, nem a hatalom, hanem a szeretet, nem az érvényesülés, hanem a szolgálat a fontos. Ezek a megállapítások teljesen biblikusak. Joggal várható el a vezetői tisztséget gyakorló lelkipásztortól, hogy hűséges legyen az általa hirdetett Igéhez.

⁸ Kozma Zsolt: Szolgálat és hatalom. Kormányzás a magyar református egyházban. In: *Le-kötelezette*n. Kolozsvár 2012, 71–83., 76.

A lelkipásztor hatalomhoz való viszonyulásának az ősképe a tanítványok rangvitájában szemlélhető. Ebben a kérdésben Jézus szavai és példája az irányadó: *Mert nem azért jött az Embernek Fia, hogy néki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon és adja az ő életét váltságul sokakért.* (Mt 20,28) Minden korban fel kell tenni a kérdést: mit akarnak Jézus követői?

A Jézus követésére elszegődött magyar református lelkipásztor csakis úgy tudja hitelesen betölteni Istentől kapott hivatását, ha minden hatalmi igényről lemondva áldozatvállaló szeretettel szolgál. Ebben a szolgálatban számíthat Isten tetszésére és adott esetben – Krisztus után – a lelkipásztori tisztséget is megillető tiszteletre és megbecsülésre.

3. A lelkipásztori kompetencia

Az eddigiekből kiderül, hogy a lelkipásztornak alkalmasnak kellene lennie a rá váró sokrétű szolgálatra. G. D. J. Dingemaans holland gyakorlati teológus az *Als boorder onder de boorders...* című könyvének egyik fejezete az igehirdető személyével foglalkozik, és itt Manfred Josuttisra hivatkozik. Szerinte az igehirdetőnek *négy szinten*⁹ kell kompetensnek lennie.

A lelkipásztortól mindenekelőtt azt lehet elvárni, hogy *teológiai kompetenciával* rendelkezzen. Tudnia kell, hogy miről van szó a Bibliában, a keresztyén hagyományokban és az igehallgatók hitéletében. Erre az akadémiai oktatás készíti fel őt elméletileg. Emellett azonban alapos ember- és társadalomismerettel kell rendelkeznie.

A második fontos követelmény az igehirdetővel szemben a *kapcsolati (relacionális) kompetencia*. A lelkipásztornak tudnia kell az általános kulturális és politikai helyzetről, de ismernie kell a helyi körülményeket és az igehallgatók személyes érdeklődési körét. Ezeket az ismereteket a gyülekezeti tagokkal való személyes kapcsolatépítés és ápolás, a gyülekezetben való jelenlét, az őszinte érdeklődés által lehet gyarapítani. Más szóval, a lelkipásztornak meg kell tanulnia együtt örülni az örülőkkel és sírni a sírókkal. Ugyanakkor át kell látnia a szitán. Tudnia kell, hogy a gyülekezeti tagok milyen nehézségekkel, frusztrációkkal élnek. Azt is meg kell tanulnia, hogy miként lehet hitelesen foglalkozni az emberekkel és gondjaikkal. Ezt a kompetenciát azonban nem lehet könyvekkel fejleszteni. Ehhez gyakorlati képzésre, szakmai gyakorlatra van szükség.

Az erdélyi lelkészképzés, de inkább a továbbképzés hiányossága igen nagy ezen a téren. Hiszen éppen ez az a terület, ahol sok esetben megmutatkoznak a hiányosságok. Például: a városi környezetben felnőtt teológust egyáltalán nem érdeklí a szórványtelepülésen élő földművesek sorsa. Ezt sok esetben ki is mondják a fiatal lelkipásztorok. A sommás megállapítás pedig már el is zárja az utat az ilyen irányú kompetencia fejlesztése előtt. Az egy évig tartó „gyakorlókör” intézménye még nem működik kellőképpen. A segédlelkipásztori állá-

⁹ Dingemans, G. D. J.: *Als boorder onder de boorders... Een hermeneutische homiletiek*. Uitgeverij Kok, Kampen 1995.

sok kivétel nélkül városi gyülekezetekben vannak. Akik ilyen szolgálati helyekre kerülnek esetleg, tanulhatnak valamit ezen a téren. A legtöbb fiatal lelkipásztor azonnal a falusi környezetbe kerül a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet padjaiból. Ebben az esetben vagy rendelkezik vele született kapcsolati kompetenciával, vagy már a szolgálata kezdetén bebiztosítja magát állandó konfliktushelyzetekkel, amelyek rövid idő alatt kiegészítéshez vezetnek. Nyilván elsősorban a képzésben részesült lelkipásztor feladata, hogy fejlessze kapcsolati kompetenciáját. Erre azonban az egyháznak kell lehetőséget teremtenie számára.

A kapcsolati kompetenciához tartozik még szerintem a *vezetői kompetencia is*. Ugyanis minden lelkipásztor egy intézmény vezetője is a gyülekezetben. Ennek ellenére Erdélyben senki sem foglalkozik vezetőképzéssel. Sem a lelkipásztorok, sem az esperesek, sem a püspökök nem részesülnek ilyen irányú felkészítésben. Fölöttébb érdekes, hogy mi nem tartjuk fontosnak a vezetőképzést, jóllehet ezt ma már komolyan veszik a társadalom minden szintjén.

A lelkipásztori szolgálat elengedhetetlen feltétele a *saját problémáink megoldására vonatkozó kompetencia*. A félelem és a kétség, a hit és a kételkedés, a hatalom és a tehetetlenség, a szeretet és a gyűlölet érzése vegyesen jelentkezik mindenki életében. Ez alól a lelkipásztorok sem kivételek. Aki vasárnapról vasárnapra Igét hirdet, az óhatatlanul sokat megmutat magából. Az igehirdető nem kerülheti el, hogy felfedje önmagát a prédikálás rendjén. Ez azonban különleges kompetenciát igényel. Egyfelől meg kell tanulnia, hogy *ön maga* legyen. Ne szerepeljen, mert az képmutatás. Másfelől pedig azt is meg kell tanulja, hogy miként lehet kezelnie érzéseit, hogy azok funkcionálisak legyenek. Ezt csak gyakorlat közben lehet elsajátítani.

Manfred Josuttis német gyakorlati teológus a *Der Pfarrer ist anders* című könyvében részletesen foglalkozik a lelkipásztor személyiségével. Könyvében ilyen fejezetcímek alatt ír a lelkipásztor személyiségéről: A lelkipásztor és a *hivatal*, A lelkipásztor és a *gyülekezet*, A lelkipásztor és a *hatalom*, A lelkipásztor és a *szó*, A lelkipásztor és a *halál*, A lelkipásztor és *az idő*, A lelkipásztor és a *pénz*, A lelkipásztor és a *szexualitás*, A lelkipásztor és a *kegyesség* és legvégül *A lelkészképzés*. Ebben a könyvében írja:

„A lelkipásztor különleges, szociálisan jól körülhatárolható térben él, amely sok mindenben különbözik a gyülekezeti tagok társadalmi életkörülményeitől.”¹⁰

Josuttis úgy látja, hogy a lelkipásztor *akadémikus, szellemi munkát végező hivatalnok*. Nála a vallás egybeesik a hivatással, a munkaidő pedig a szabadidővel. Neki nehezen vagy egyáltalán nem sikerül a hivatás és a család szétválasztása. A lelkipásztor más, állapítja meg a szerző. De bizonyos területeken más is akar lenni! Ezt már a hivatásválasztással is jelezte. Ezáltal elhatárolta magát más hivatásoktól és céloktól. Nála nem a pénz a fontos, hanem Isten, nem a hatalom, hanem a szeretet, nem az érvényesülés, hanem a szolgálat. Ennek megfelelően

¹⁰ Josuttis, Manfred: *i. m.* 12.

új, igazibb, jobb életre akarja vezetni azokat, akiket Isten reá bízott. Ő maga más akar lenni és másokat is meg akar változtatni. Ez azért nehezíti a helyzetét, mert nem mindig tud megfelelni az önmagával szemben támasztott elvárásainak, és ugyanakkor azt kell tapasztalnia, hogy a gyülekezet megjobbítását célzó tervei is kudarcot vallanak. Ennek általában csalódás, harag, sőt agresszió a következménye. Ez jelentkezhethet önmagával és a gyülekezettel szemben.

A lelkipásztor legyen más! Ezt várja el tőle a gyülekezet, az egyházi vezetés és a kívülállók is. Azt várják el tőle, hogy olyan értékeket képviseljen, és olyan szabályoknak feleljen meg, amelyeket általában mindenki fontosnak és helyesnek tart, még akkor is, ha azt nem sikerül betartani vagy megvalósítani a saját életében. Ezek az elvárások veszélyesek lehetnek, sőt, azok is a lelkipásztor számára, mert figyelmen kívül hagyják a lelkipásztor emberi mivoltát, törekénységét, megkísérthetőségét. Amennyiben a lelkipásztor megfelelni igyekszik ezeknek az elvárásoknak, nyomás nehezedik reá. Ez lehet annyira súlyos, hogy már igazi önmagát is nehezen találja meg. Az állandó teher adott esetben identitászarvhoz és az ebből fakadó krízishez vezethet.

Székely József

Erdélyi református lelkipásztorok a kommunizmus idején – holland szemmel. Hogyan láttuk, hallottuk és éltük meg ezt mi magunk is?*

Először terepszemlére szeretnék elvezetni benneteket abba a világba, ahova feleségem és én 1968-ban érkezünk, és bemutatnám számotokra azt, hogy mi várt ott ránk, vagy jobban mondva, mi minden ért ott bennünket.

1. Terepszemle

Amikor mint az első holland diákok, 1968-ban Kolozsvárra jöttünk, minden bejelentés nélkül érkezünk meg. Ha bejelentettük volna érkezésünket, nagy valószínűséggel barátságosan és illemtudóan, de ugyanakkor nagyon világosan tudomásunkra hozták volna, hogy nagy szeretettel várnak, de nem most. Vagy inkább soha. Ezért turistavízummal utaztunk ide, amelyik 30 napig volt érvényes.

A holland református egyházak diakóniai szervezete (Diakonale Raad) azért küldött minket Romániába, hogy a Kolozsvári Protestáns Teológia vendégdiákjaiként találjunk otthonra az erdélyi magyar reformátusok között és számukra (is) hasznos megfigyelőkké váljunk. Előre figyelmeztettek bennünket, hogy a romániai titkosrendőrség nem nézi jó szemmel az ilyen megfigyelőket és általában mindent lehallgatnak. Arra is figyelmeztettek, hogy a titkosrendőrség is

* Elhangzott a X. Holland–Magyar Lelkésztovábbképző konferenciáján, holland és erdélyi lelkipásztorok előtt.